

Syndrom CAN

„Syndrom CAN“ je zkratkou anglického termínu **Child Abuse and Neglect**. Toto pojmenování zahrnuje týrané, zneužívané a zanedbávané dítě – v české terminologii je pojem **překládán jako syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte**. Tento syndrom můžeme definovat jako jakékoliv nenáhodné, vědomé i nevědomé konání rodičů, vychovatelů ..., které je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a které poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, v krajním případě způsobuje dokonce jeho smrt.

V roce **1962** popsal lékař C. H. Kempe „syndrom bitého dítěte“, soubor neobvyklých poranění dětí, která nemohla být způsobena úrazem. Podobně byl popsán také syndrom nenáhodných zranění dítěte.

Postupně byly zavedeny do legislativy zákony týkající se ochrany dětí, trestů za nepřijatelné chování vůči dětem. Práva dětí jsou také součástí samostatných právních norem, jako je například Úmluva o právech dítěte.

Neoznámení nebo nezabránění trestnému činu týrání svěřené osoby je trestným činem.

Syndrom CAN představuje závažný společenský problém, jehož podstatou je hrubý, odmítavý, ponižující přístup k dítěti. Jeho důsledky si děti mohou nést v celém svém dalším životě i ve vztazích vůči lidem, mohou přestat vnímat svět jako bezpečné místo. Dítě se nemůže nebo dokonce nesmí svěřit se svými problémy, zážitky, starostmi ani svým rodičům nebo dalším blízkým. Může se stydět, prožívat pocity viny. Důvodů, proč rodiče nechťejí znát problémy svých dětí, je mnoho.

Formy syndromu CAN podle Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992:

1. fyzické týrání,
2. psychické týrání,
3. sexuální zneužívání,
4. zanedbávání,
5. systémové týrání,
6. sekundární viktimizace,
7. Münchhausenův syndrom v zastoupení.

Kromě známých forem syndromu CAN (týrání, zneužívání a zanedbávání) existují i další, méně známé formy syndromu CAN. To však neznamená, že by pro dítě znamenaly menší ohrožení.

- Systémové týrání

Tato forma týrání je působena systémem, který byl založen pro pomoc a ochranu dětí a jejich rodin a kterému jsou rodiny vystaveny. Zvláště závažné jsou takové systémy, které řeší problém dítěte a jeho rodiny automatickým odebráním dítěte z rodiny, aniž by rodině byla nejdříve poskytnuta potřebná podpora a pomoc, například formou sanace rodiny. Není postupováno v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Dále sem patří nedostatečná péče o děti v problémových a dysfunkčních rodinách nebo špatná či nedostatečná péče v denních zařízeních, ve školách a podobně. V neposlední řadě jde také o nadbytečné přetěžování či trauma způsobené dítěti při kontaktu s policejním, soudním systémem (opakování výslechů, konfrontace s dospělým).

- Sekundární viktimizace

Druhotné zraňování a vystavování dítěte nadbytečné psychické zátěži v průběhu vyšetřování. Dítě jako oběť trestného činu se stává ještě obětí vyšetřování. Dítě je nuceno svou výpověď opakovat několikrát, dospělí mohou přenášet zodpovědnost na samotné dítě. Necitlivé vedení rozhovoru, výslechu dítěte.

- Organizované zneužívání dětí

Organizované zneužívání dětí lze charakterizovat jako zneužití dítěte mnoha pachateli, kteří se spojují k dosažení cíle. Patří sem dětská pornografie, komerční zneužívání dětí, dětská prostituce.

- Münchhausenův syndrom v zastoupení

Charakteristické je, že dospělí (častěji matky) záměrně předstírají nebo vytváří zdravotní potíže u svého dítěte. Výsledkem je, že dítě zbytečně podstupuje různá vyšetření a je zbytečně hospitalizováno. Münchhausenův syndrom je těžké rozpoznat a potvrdit.

Tři základní rizikové faktory syndromu CAN

1) Riziková dospělí (zpravidla primární vychovatelé dítěte)

- Lidé s poruchami osobnosti (psychopatie), mentálně retardovaní, lidé psychicky nemocní, jedinci s neurotickými obtížemi (frustrace se mění v agresi), matky s poporodní depresí
- Alkoholici, drogově závislí
- Mladí, nezralí a nevyspělí rodiče
- Ambiciózní, nároční rodiče, workoholici
- Lidé v hmotné bídě, bezdomovci, nezaměstnaní
- Transgenerační problém – týraní týrají (deprivovaní vytvářejí deprivativní prostředí)
- Sexuální devianti – pedofilové, muži sexuálně hyperaktivní

2) Rizikové děti

- Odlišnost dítěte: nízká porodní váha, děti se syndromem hyperaktivity, mentální retardace, vývojové opoždění, smyslové vady
- Děti dráždivé, neklidné, zlostné, provokativní versus apatické, plačtivé, úzkostné
- Děti nesplňující očekávání rodičů, tedy děti s lehce sníženými intelektovými schopnostmi, děti ve škole neprospívající, děti tělesně neobratné, nešikovné
- Holčičky výrazně ženských tvarů, jemné, koketní, mazlivé

3) Rizikové situace

- Styk rizikového dítěte s rizikovým dospělým
- Náhradní rodinná péče
- Rozvodová situace, manželské neshody, neplánované otěhotnění – nechtěné dítě, hmotná bída, stres
- Brutalita v médiích a vysoká tolerance k násilí

Následky syndromu CAN

se projevují řadou příznaků a reakcí, krátkodobých nebo dlouhodobých. Pokud příznaky trvají déle, přecházejí postupně do posttraumatické stresové poruchy (reakce na závažný stres).

- Selhávání ve škole, útky z domova, agrese, odmítání komunikace
- Neurotické poruchy, tenze, poruchy spánku, úzkost, pocity viny, sebeobviňování, fobie, depresivní stavy, sklony k sebevraždě
- Psychosomatické reakce
- Poruchy sexuálního chování
- Poruchy v sociálních vztazích: nízké sebehodnocení, poruchy komunikace, poruchy interpersonálních vztahů, neschopnost empatie
- Zneužívání návykových látek, závislost
- Poruchy individuálního vývoje dítěte

Rozšiřující studium

Sdělení č. 104/1991 Sb.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání **Úmluvy o právech dítěte**

ÚMLUVA

O PRÁVECH DÍTĚTE

Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy,

majíce na zřeteli, že podle zásad vyhlášených v Chartě Spojených národů je uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv všech příslušníků lidské rodiny základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě,

majíce na mysli, že lid Spojených národů v Chartě znovu potvrdil svou víru v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti a že vyjádřil své odhodlání podporovat sociální pokrok a zlepšovat životní úroveň při větší svobodě,

uznávající, že Spojené národy ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v mezinárodních paktech o lidských právech prohlásily a dohodly se na tom, že každému příslušejí v nich stanovená práva, a to bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení,

pamětliv, že ve Všeobecné deklaraci lidských práv Spojené národy prohlásily, že dětství má nárok na zvláštní péči a pomoc,

přesvědčeny, že rodina, jako základní jednotka společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti,

uznávající, že v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění,

majíce na zřeteli, že dítě musí být plně připraveno žít ve společnosti vlastním životem a vychováno v duchu ideálů prohlášených v Chartě Spojených národů, a to zejména v duchu míru, důstojnosti, snášenlivosti, svobody, rovnosti a solidarity,

majíce na mysli, že potřeba zabezpečit dítěti zvláštní péči byla zakotvena v Ženevské deklaraci práv dítěte z r. 1924 a v Deklaraci práv dítěte přijaté Spojenými národy v r. 1959 a uznána ve Všeobecné deklaraci lidských práv, v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech (zejména v člancích 23 a 24), v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (zejména v článku 10) a ve statutech a příslušných dokumentech odborných organizací a mezinárodních organizací zabývajících se péčí o blaho dětí,

majíce na mysli, že, jak je uvedeno v Deklaraci práv dítěte přijaté Valným shromážděním Organizace spojených národů 20. listopadu 1959, „dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm“

pamětliv, ustanovení Deklarace sociálních a právních zásad ochrany a zajištění blaha dětí, se zvláštním ohledem na vnitrostátní a mezinárodní úpravu umístování do institucí náhradní péče, Minimálních standardních pravidel OSN týkajících se výkonu soudnictví za účasti mladistvých (Pekingská pravidla), Deklarace o ochraně žen a dětí za mimořádných událostí a za ozbrojených konfliktů,

uznávající, že ve všech zemích světa jsou děti žijící ve výjimečně obtížných podmínkách a že tyto děti vyžadují zvláštní pozornost,

berouce náležitý ohled na význam tradic a kulturních hodnot každého národa pro ochranu a harmonický rozvoj dítěte,

uznávající význam mezinárodní spolupráce pro zlepšování životních podmínek dětí v každé zemi a zejména v zemích rozvojových,

dohodly se na následujícím:

ČÁST I

Článek 1

Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.

Článek 2

1. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva stanovená touto úmluvou každému dítěti nacházejícímu se pod jejich jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, učiní všechna potřebná opatření k tomu, aby dítě bylo chráněno před všemi formami diskriminace nebo trestání, které vyplývají z postavení, činnosti, vyjádřených názorů nebo přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců anebo členů rodiny.

Článek 3

1. **Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí**, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.

Případ týrání dětí z Lounska: Vychovatelky půjdou k soudu

19.12.2023

Simona Knotková

Trojice vychovatelek ze Žatce na Lounsku, které policie viní z ohrožování výchovy dítěte, stane před okresním soudem v Lounech.

V úterý o tom informoval okresní státní zástupce Pavel Norek. V případě prokázání viny ženám hrozí až pětileté vězení. Ženy podle obžaloby týraly v jeslích během tří let 11 dětí, vinu odmítly.

Vychovatelky podle policie děti delší dobu nepřiměřeně trestaly a třeba jim i odpíraly jídlo. **Mladá fronta Dnes** v dubnu psala o tom, že ženy děti bily přes hlavu, tahaly je za uši, za vlasy, když se počůraly, nechaly je hodiny v mokrých plenkách a jedno z dětí dokonce údajně zavřely do malé místnosti, když plakalo, a nechaly je tam, dokud nepřestalo. Na policii se obrátila bývalá zaměstnankyně jeslí. Vše natočila a nahrála a pak šla ohlásit, uvedl list.

Jesle patřily městu. Od září, ač ve stejných prostorech, místo nich funguje dětská skupina. Je součástí mateřské školy. Radnice podle vyjádření starosty Radima Laibla (ANO) pro MfD o ničem nevěděla, žádné stížnosti na fungování jeslí nedostala. Ženy pracovaly v jeslích řadu let. Obvinění se týká let 2018 až 2021.

Obdobný případ projednává nyní Okresní soud v Chomutově. Státní zastupitelství viní tři učitelky z mateřské školy v Klášterci nad Ohří z nepřiměřeně hrubého chování k dětem. Učitelky u soudu odmítly, že by dětem ubližovaly. Ženy se podle obžaloby svého jednání dopouštěly zejména na dětech s různým postižením a úmyslně ohrozily jejich rozumový a citový vývoj.